

DOMAČI • PRIJATELJ.

LETNIK VI.

PRAGI, 1. MAJA 1909.

STEV. 5.

ZORENSKI:

SMRT CERKOVNIKA FLORIJANA.

(ČRTICA.)

Zunaj je sijalo solnce. Napol pijan se je prizibal iz krčme si-
volasi — sključen cerkovnik Florijan in drsal umerjeno
proti cerkvi . . .

Pri domu požarne brambe, ki je zidan tik cerkve, je postal,
se zrnal in privzdignil sklonjeno glavo —

„Hoho — glej ga Andreja“ se je začudil, ko je uzrl starega
znanca v shrambi gasilnega orodja —

„He Florijan kam, kam tako zamišljeno!? mu je zaklical
ta skrati in delal dalje —

Cerkovnik se je nasmehnil in si začel prižigati ugaslo, do-
cela razcefrano cigaro. Cmokal je in kimal, kot bi hotel reči:
potrpi prijatelj stari!

„V cerkev moram, v cerkev, saj veš jutri je cerkveni pra-
znik — — „Andrej“ — je začel znova, ko je nekolikrat globoko
potegnili — „pomisli Andrej, ti si osnažil že vse čelade in seki-
rice, a mene čaka še delo.“

Storil nisem še nič in jutri je parada — cerkveni, moj in
vaš praznik — kaj ni res Andrej — to ni malo — jaz pa med-
tem popivam okrog — no veš s kovačem sva ga pri Matičku
nekaj poličev . . . komaj ga čutim. To ni prav od mene Andrej
— He pa še nihče ni delal zame, pa tudi danes ne bo in noč
je še daleč . . . Svojega patrona presvetega Florijana — najlep-
šega svetnika v naši fari bom očedil tako, da se bo svetil —
Veš Andrej — nekoliko je prah padel nanj.“

Andrej je molčal in drgnil resno, z nekim ponosom po u-
mazani čeladi . . .

„Pa srečno Antrejš, glej da se boste postavili jutri, zakaj jutri je naš veliki dan“ in drsal je dalje — glavo globoko na prsi sklonjeno — predse polglasno momljajoč . . .

* * *

Neprijeten, cerkveni hlad je dihal v zakristiji — Stari Florijan je dremal na stolu, naslonjen na dolgo, nizko omaro, kjer so shranjeni talarji in drugo. Nalahno, komaj slišno sem odprl in zaprl za seboj vrata zakristije. Bil sem tedaj pri fari ministrant in tu pa tam pomočnik cerkovnikov. Župnik debeluh mi je ukazal, da moram pomagati sivolasemu starcu v pred dnevu vsake svečanosti. Tako sem tudi ta dan prišel, a pozno kakor po navadi.

Stopal sem tatinsko, po prstih, da ne bi vzdramil cerkovnika — Pa kot bi ga uščipnil je privzdignil glavo in me gledal začudeno in vendar srepo izpod dolgih, sivih, ščetinastih obrvi Čul sem litanije

„Čakaj kanalija, ali se sedaj pride — Povem župniku, on te bo navil — čakaj nepridiprav utrga ti par grošev in te navse zadnje spodi.“ Bilo mi je hudo — bilo mi ni do one častne službe, a do belih grošev.

Počasi se je dvignil in me še vedno obdeloval — znal sem da bo šlo tako do večera

„Čakaj lump potepeni — no kaj stojiš kot lipov bog, ali se bi rad izmuznil. Hajd z mano lenuh, kaj zijaš?“ in moral sem za njim —. Rentačil je venomer, a jaz sem mu kazal za hrbtom jezik. Opotekal se je — bil je pijan, to sem opazil že sprva — — Da bi se le spotaknil — sem si mislil

Tako sva prišla do lestve naslonjene na koncu cerkve v kotu — Dajal je ukaze, a jaz sem moral poslušati in delati. Misli sem si v jezi: „Ti stari vlečeš srebrne krone, medtem ko sem jaz pravzaprav cerkovnik“ — Jezen sem bil na Florijana, zakaj bil je v resnici siten čez vse in hudoben povrh tega — Nekoč bi prišel kmalu ob službo, ker me je zatožil strogemu župniku, da sem pil pri maši po obhajilu za oltarjem ostanke vina. Izgovoril sem se komaj.

Privzdignila sva lestvo in jo spustila polagoma na kame-nita tla — Vsak je prijel na enem koncu in tako sva jo nesla k velikemu oltarju.

Med potjo se je spotaknil in padel cerkovnik — vino mu je šlo v glavo in noge — Zarenčal je name kot pes in kričal je, da sem neroden, da sem lump, capin, lenuh, da sem vsega kriv jaz. Molčal sem in se zadovoljno smehljaj — Res sem ga dregnil nazaj. Dvigniti se ni mogel sam, pomagal sem mu na noge — Poprijela sva znova — on me je zmerjal neprenehoma in dospela sva končno do oltarja Prislonila sva lestvo na tron

„Ti potepuh potepeni“ je renčal stari Florijan in prestopal je od klina do klina. „Lump prinesi mi junjo in glej da osnažiš medtem vse svečnike — Svetiti se morajo kot solnce, ali misliš, da bo jutri delavnik. V zakristiji imaš zato mast in junjo.“

Brž sem stopil po vse — podal sem starcu junjo, da je utihnil — sam pa sem snažil naglo kakor bi šlo za stavo — šlo mi je od rok — Zdaj pa zdaj sem pokazal cerkovniku jezik — On je brisal in otepal s junjo novega — velikega svetnika — svojega patrona. Previjal in stegoval se je na vse načine — Kremžil je obraz tako čudno, da me je silil smeh. Ko je končal, mu je zažarel obraz in naenkrat je zavzdihnil tako globoko, kakor bi se mu utrgalo nekaj globoko v prsih . . . In kot bi uzrl velikansko komedijo . . .

Zakrilil je z rokami in objel svetnika, lesenega orjaka . . . oči povzdignil navzgor in govoril pretrgano v jokajočem glasu: „O moj preljubi patron — jutri ti bo izkazala največjo čast vsa fara — Dvakrat bi skoro pogorela naša fara, a vselej si jo obranil. Ti si naš varuh, varuj nas ognja presveti Florijan. Andrej je očedil čelade, da se ti jutri pokloni naša bramba — Govoril je vedno tišje in slednjič zaplakal na ves glas: O sveti Florijan ponosen sem, da so me krstili po tebi“ . . . in umolknil je mahoma . . .

Ležal mu je še vedno v objemu — — Čul sem nekaj časa še nekako šepetanje, podobno lahnemu ihtenju — dokler ni popolnoma utihnilo — — — Po kratkem mučnem molku je začel smrčati — Zaspal je ves ganjen ob svojem patronu — Bil je očitno pijan.

Postal sem pri delu in zrl nepremično, z odprtimi ustmi ves prizor. Bilo mi je čim dalje bolj strašno. Ko je umolknil sem zamrmral predse: „Stari pijan si kot snop“ in snažil sem dalje — — — — —

Pa zgodilo se je tedaj in gledam vse še v duhu, kakor bi se pripetilo danes — — — Zamahnil je cerkovnik z rokami — zazibalo se je nekaj orjašjega in zaropotalo je, kot bi se podiral cerkveni strop Čul sem samo en krik in vik in zbežal za oltar. Zaječalo, zatulilo je na tleh in mlaka črne — goste krvi je pokrila tlak — Hropel je na tleh stari Florijan — oči strašno izbuljene in iz ust mu je vrela kri — Zraven njega je ležal mirno njegov leseni patron. Oklenil se ga je prekrčevito — v vsi svoji ljubezni stari cerkovnik — tako strastno — da se je zvalil nanj.

* * *

Bežal sem iskat župnika, kolikor so me nesle noge. Zasopel je prihitel in previdel v zadnjih trenutkih nesrečnega Florija, ki je izdihnil v grozovitih mukah.

FRANJO NEUBAUER:

PESMI SIROMAKA.

I. BOGATAŠEM.

Kaj veste vi, kaj je to; borba za kruh, Do solnca bi letel, topline željan
 kaj veste o bridkih čutilih, in luči vse svetle in jasne,
 ki čuti sloboden, ponosen jih duh, naklepe snoval bi ponosni titan,
 ki létel na krilih bi čilih! načrte visoke in krasne.

A beda priklepa na zemsko ga tlo,
 priklepa na grudo kot roba,
 in moč mu izpija, popije mu vso
 i beda i tlaka i zloba.

II. TLAČAN.

Beden sam tlačaniti še mora,
 da telo in duša ga boli,
 duša ga boli, ko vidi zloba,
 ki se žnjo tiran mu krut smeji.

„Naj za boljšo se pobrine službo,
 kdor živeti hoče kakor mi!
 Kdor pa nima, naj ne pride v družbo,
 naj doma ostane in zaspi!“

Kaj se meni ta za revno rajo,
 sveta ni mu siromaka bol,
 komur v žepu zlati žvenketajo,
 kdor na mehki sédel je prestól!

Res besede zlate bratoljubja!
 Res trpečega tolažijo!
 Sladke kaplje v truda kelih grenki!
 Boli siromaku blažijo!

III. HIMNA BOGATAŠEV.

Denar, denar, sveta vladar!
 Kaj glava in srcé nam mar!
 Kaj mar poštenje in krepost,
 umetnost kaj in učenost,
 kaj poezija in norost
 vsa ta idealistov!

Ravan je stas, krasan obraz
 ustvarjen le zaradi nas!
 Za nas cveti, za nas žari,
 a z zlatom plačamo ga mi!
 Kaj nismo res dobrotniki
 prosjakov — siromakov?!

Le mehkega srcá nikar! —
 Naprej kot silovit vihar,
 ki svojo le pozna oblast,
 a vseh zaprek pogin, propast,
 ki trhel les in svežo rast
 izkoplje in podere!

In vendar vpije slepi svet,
 da zarod naš naj bo — proklet!
 A nas ni briga nizkih zmot!
 Saj vsemogočni naš gospod —
 denar nam pravo kaže pot
 in vodi nas do cilja!

IV. NEM PONOS.

Take vi pojéte himne —
 siromak je — tih!
 Nema usta, neme tožbe,
 nem je vzdih.

Nem je vzdih, ker preponosen
 sin je bolečin,
 da trpel bi, da ga čuje
 bogatin,

da tiranu bi pokazal
 rose svit v očeh,
 da le en oblatil biser
 bi zasmeh!

ZOFKA KVEDER-JELOVŠEK:

NAŠE DOMAČE ŽIVALI.

Kolikor nas je v naši hiši, vsi ljubimo živali. Jaz in moj mož, Vlada in Maša in biser deklet, slavna naša Barica, ki je doma iz pisanih in ljubeznjivih zagorskih krajev. Imeli smo sicer pred nekaj leti neko Micko, ki je bila pa lena in zanikrna in nam je ugonobila s svojo nemarnostjo mlado kosico, katero je našla Vlada vso obnemoglo nekje v parku v grmičevju ob cesti. Z velikim trudom smo jo spitali, da je postala prav vesel in živahen ptiček. Poznejše, v letu, odšli smo vsi iz Zagreb^e; za tri dni samo, nekam na deželo k znancem. Micka je ostala doma. Ko smo se vrnili našli smo našo prijazno kosico mrtvo v gajbi. Umrla je od žeje, siromak ubogi. Vlada je jokala in nama z možem se je Micka s tem tolikanj zamerila, da smo jo dali proč.

Ko je prišla Barica k hiši, nismo imeli nobene hišne živali. Samo sosedov Filaks je često gostoval pri nas ali zdi se mi, da je prihajal več zaradi kosti, ktere je dobival v kuhinji kakor iz resnične naklonjenosti.

Lanske pomladi našli smo našo žabo. Zelena žabica je to, žaba gatalica, ki oznanja vreme. Posebno lep spomladanski dan je bil, ko smo jo našli. Šli smo daleč ven iz mesta po potih med vinogradi in gozdiči. Iskali smo vijolice. In za neko vasico našli smo široko solnčnato livado, ki je bila, kakor posuta z vijolicami. Še nikdar jih nismo videli toliko skupaj. Tudi belih je bilo med njimi in dišale so mamljivo.

Jaz sem bila tisti dan zelo žalostna. Nekaj tednov prej mi je pisal oče, da boleha. Pisal je, da ima naduho ali ker ima skoro vsak starejši človek naduho, me ta vest ni posebno vznemirjala. Vendar sem prosila svojega moža naj piše zdravniku, o katerem mi je javljal moj oče, da ga zdravi. Odlašal je nekaj časa, potem pa vendar pisal. Ali odgovora ni bilo. Spraševala sem vsak dan a moj mož se je z menoj vred jezil nad neuljudnostjo svojega slovenskega kolege. Sumljivo mi je bilo le to, da mi je začel prigovarjati, naj grem končno pogledat domov kaj je. Pot je res dolga in nerodna ali to bi bilo še najboljše, da bi šla. V srcu sem začela nekaj slutiti in čim dalje večji nemir me je mučil. Spomnila sem se tudi da je dobil moj mož

nekako pismo z ljubljanskim poštnim pečatom že prejšnji teden a da mi ni nič omenil, kaj bi moglo biti v pismu. Začela sem ga prositi, naj mi pokaže tisto pismo ali on je trdil, da ga je izgubil, da ni bilo nič važnega; nek dijak da ga vprašuje, če se dobi še kak iztis dijaškega lista, kateremu je bil on pred leti urednik.

Za par ur me je to pomirilo ali potem so se mi zbudili dvomi še močnejše.

Tisti dan, dopoldne, sem šla in preiskala sem pisalno mizo svojega moža. Nikdar tega ne delam in sram me je bilo, da brskam na tak način po njegovih stvareh ali nikakor nisem mogla drugače. Vedela sem, če mu je oni zdravnik sploh odgovoril, da bom pismo gotovo našla; zakaj moj mož ima navado spravljati vsak važnejši dopis.

In res sem pismo našla. Dolgo se ga nisem upala čitati, bala sem se. Moje slutnje so se uresničile. Zdravnik je pisal, da je moj oče bolan na smrt, da je vsako upanje popolnoma izključeno. Še par tednov, še par mescev morda zna živeti ali smrt ga je že zaznamenovala.

Srce mi je za par trenutkov otrpnilo in v duši se mi je zbudila neizmerna žalost. Glej, že so seštetni njegovi dnevi. Že se zapirajo vrata.

Solze so me oblile, bridke in vroče, kakor še nikdar.

Prišel je moj mož ali jaz se nisem upala priznati, da vse vem. Popoldne smo odšli daleč za mesto na sprehod.

Mehka pomlad je bila naokrog. Hribje v prvem še nerazvitem zelenju, zrak jasen in mehak, po poljih in livadah prve spomladanske rože. In vijolic, kakor še nobeno leto.

Moj mož in Vlada sta jih nabirala reumorljivo, jaz sem sela na star podrt plot, češ da sem utrujena, da me boli glava. Ona dva sta odšla za vijolicami in mačicami, katerih je bilo grmovje polno. Skoro celo uro sem ostala sama. Solnce je sijalo s svojo prvo nežno in laskajočo toplino, na širnem nebu ni bilo oblačka. Okrog mene so frfotale ptice in iz vasic se je čulo klicanje otrok. Doli v široki prostrani savski dolini so po poljih delali ljudje.

Mislila sem na očeta. Zadnja pomlad je to zate, oče, zadnje cvetlice so, zadnji spomladanski vetrovi. Umiraš in kdo ve, koliko neizpoljenih želj, koliko zamujenih dni bo ostalo za teboj. Taki smo ljudje, da nihče ne zna gospodariti s svojim blagom. Koliko lepih dni gre nimo nas a mi jih trošimo v nič, da preidejo brez spomina in brez koristi.

In v srcu so me spekle vse zamujene besede, dobre in lepe besede, ki jih bi bila lahko rekla očetu in jih nisem. Spomnila sem se njegovih dobrih oči in mehkega glasu, njegove veselosti, kadar sva šla, ko sem bila še otrok, daleč po stezah med travniki in žitnim poljem v drugo in tretjo vas.

Stisnila sem glavo v pesti in jokala sem za očetom, kakor da mi je že umrl. Ta prva in nepričakovana žalost za njim je

bila bridkejša in bolestnejša, kakor ona tuga, ki me je prevzela, ko so mi čez par tednov naznanili, da je umrl v resnici. Obiskala sem ga bila med tem in pripravila se na njegovo smrt.

Okoli mene se je budila pomlad. Daleč je sezal pogled na vse strani in vse je že brstelo in šuštel v novo prebujenem življenju. A jaz sem sredi te lepote mislila na očetovo smrt. Objokovala sem njegovo življenje, ki bi bilo lahko srečnejše in veselejše, kakor je bilo. Kdo je kriv tega? On sam, mi otroci, okoliščine?

Vrnila sta se po dolgi uri moj mož in Vlada. Polno košarico vijolic sta imela a sredi med njimi sta pod makovino čuvala — zabo. Bila je seveda zelo majhna ali bila je žaba.

Moj obraz je bil še vlažen od solz, oči rdeče in vendar mi je prišel na ustnice tih nasmeh. Tudi v naše najsvetejše ure, v našo najglobkejšo žalost seza življenje s svojimi smešnostimi.

In sploh, kaj je smešno? Za nas, kateri smo priprostega srca, kateri se smejamo lahko in odkritosrčno, kakor otroci, za nas nima smešnosti nikjer in v ničemur. Med solzami se bomo nasmehnili ali naš nasmeh je dober in nedolžen in brez osti.

Moje življenje je prepleteno z narodo, vso mojo srečo in vso mojo žalost nosim v njeno mirno, lepo in neizmerno prostost. Bledo je vse in neznatno, kar doživiš v tesni sobi; daleč po poljih mora iti pogled, po ravnini, po bregovih, pod odprto neizmerno nebo, kadar je srce polno. Duša je bogata, globoka in brez mej, kadar vidiš široko pokrajino okrog sebe in v zvezdah vesoljstvo. Tisto pomlad, ko so bile livade in loke in meje tako polne vijolic, kakor še nikdar, tisto pomlad je umiral moj oče...

Vidite, hotela sem napisati par veselih strani a med veselost, med smeh so mi kanile solze.

Nu, potrebno je, da končam svoje pripovedovanje o žabi. Tudi žabe so poetične. V letnih nočeh, ki so tako dehteče in čarobne, rada slišim njihovo glasno, enakomerno pesem. A kar se tiče zelene žabe vegavice, mislim, da je v čislih tudi pri prostem narodu, ker drugače jo ne bi imenoval božjo žabico.

V zadovoljstvo nas vseh postala je ta božja žabica članom naše male rodbine. Deli smo jo v široko steklenico, dali smo ji malo mahovine, kamen in vodo. Mi vsi, naši znanci in prijatelji postali smo strastni muholovci. Hrane je imela še preveč. Vsak od nas se je zanimal, če sedi visoko ali nizko, če ima svežo vodo ali ne. Naša mala Maša ji je rekla „taba“. Jako rada jo je imela in vsak dan parkrat se je postavila pred vrata čakalnice in je tako dolgo kričala „taba, taba“, dokler ji nismo odprli in ji pokazali zeleno regico in njene majhne, črne, pikaste oči.

Parkrat je povzročila božja žabica v naši hiši veliko razburjenost. Steklenica je bila namreč zavezana s papirjem; ali zaradi muh smo napravili v papir luknjo. Spuščali smo jih skozi to odprtino doli in postavljali na luknjo kakšno škatljico ali kaj tacega, da ne bi mogle uiti. Neki dan na vse zgodaj v jutro je

odkrila Barica, da žabice ni. Zvečer je nekdo privzdignil škatuljo in pozabil postaviti jo zopet nazaj. Vse muhe so odšle a z njimi je izginila tudi žabica. Barica je hitro obvestila vse v hiši o nesreči. Spali smo še ali seveda v trenutku smo bili popolnoma oblečeni. Iskali smo žabo celo uro po celem stanovanju in Barica je šla gledat tudi na dvorišče, čeprav smo stanovali v prvem nadstropju. Rekla je, da je morda skočila iz mostovža doli.

Nismo jo našli in naša potrnost je bila velika. Kasno je že bilo in moj mož je odšel brez zajutрка v bolnišnico. Vlada je pozabila svojo žemljo za ob desetih doma, ko je končno, vsaj deset minut po osmih, odšla v šolo. Ko je Mašica vstala, zvedela je tudi ona za nesrečo. Stala je pred prazno steklenico, vrtela z glavo sem ter tja in ponavljala v enomer: „Nema taba! Nema taba!“

Vendar se je žabica zopet našla. Barica je pometala v hodniku, ko zapazi v kotu umazano kepico. Čista je, skrbno pometeta vsak dan, pa se je čudila od kod se je vzelo toliko blata. Kar se začne kepa premikati in Barica vidi, da je nekaj živega. Pokliče mene in spoznali sve, da je to naša nesrečna žabica, vsa prašna in s pajčevinami pokrita. Kdo ve po kakšnih kotih se je valjala vso noč. Ulovile sve jo in spustile sve jo v vodo v lavorju, da se je malo oprala. Nič ji ni škodil ta nočni izlet in še dvakrat se nam je izgubila na isti način. Enkrat smo jo našli v kopalnici, drugič pa v Vladinem čevlju v kuhinji.

Zdaj, ko smo se selili, nosil je moj mož lastnoročno steklenico z žabo iz starega stanovanja v novo. Postavil jo je v kuhinji na omaro tako visoko, da mačka nikakor ne bi mogla do nje. Na luknjo v papirju je dal škatljico užigalic. Kakor je pri vsaki selitvi, tako smo tudi mi imeli te dni mnogo tujih ljudi v hiši. Slikarji so slikali sobe, mizar je popravljajl vrata, od plinare so prišli in poveševali druge svetilke in tapetar nam je naredil nove rolete, ker so bile stare že polomljeve. Eden od teh je potreboval šibice in kdo vedi, kako jih je istaknil ravno na kuhinjski kredenci na steklenici od žabe. Vtaknil jih je v žep in naša draga žaba je zopet lezla na prosto v svobodo, ki je tako mihava in tako nevarna. Ko se je moj mož spomnil na njo, smo jo zastonj iskali. Nikjer ni bilo sledu o nji in najbrz jo je pojedla mačka.

Imamo namreč tudi mačko in tudi povest o mački, mislim da ni čisto brez zanimivosti.

Nekega dne sem šla k peku plačat, kar potrošimo mesečno na kruhu in žemljah. V prodajalni so se igrale tri mlade mačkice. Pekovka mi je ponudila, naj si eno vzanem. Izbrala sem si najlepšo in jo prinesla domov. Barica ni bila posebno vesela, drugi pa so vsi sprejeli dar pekovke z velikim odobravanjem. Mala Maša jo je skoraj zadušila od šreče in ljubezni.

Mačkica je bila dva dni pri hiši, ko jo je zmanjkalo. Bila je nedelja in kakor vselej se je tudi to popoldne naša Barica naparadila in odšla na sprehod. Precej po obedu je bila zaprla mačkico ven iz kuhinje na mostovž a ko je odšla jo je pozabila spustiti notri. Bilo je že mračno, ko sem zapazila, da mačkice ni. Z Vladico sve jo sicer iskale povsod ali našle jo nisve. Ko se je Barica vrnila, povedala je, da je bila mačkica na mostovžu. Tudi tja smo šli gledat ali ni jo bilo. Hud mraz je pritiskal in mačkica bi se bila zmrznila, da je ostala tam. Sklenili smo, da je najbrž skočila na dvorišče in splezala od tam v klet, kjer je toplejše. Prižgali smo luč in smo jo šli iskat v klet. Na naši strani jo ni bilo. Prosili smo tudi one iz družega nandstropja, da so nam posadili ključ od svoje kleti ali niti tam jo nismo našli.

Moj mož se je vrnil domov in ko je zvedel, da je mačkica izginila, šel jo je še enkrat sam iskat. Seveda zastoj. Jezil se je na nas, da smo vsi brez srca, da zapiramo tako nežno stvarco na mraz, da se je gotovo pobila, ko je skočila na dvorišče in da jo bomo našli jutri nekje v kakšnem kotu zmrznjeno. Vladica se je jokala, vsi smo bili žalostni in celo Mašica je tožila, da „nema man“. „Man hapu“, — kar se pravi: Ni mačke. Mačka je padla.“

Tudi drugi dan je nismo našli nikjer, če ravno je Barica alarmirala pol naše ulice zaradi nje. Pri peku, v mesnici, v prodajalni, na trgu branjevke, povsod so vedeli, da nam je ušla mačka.

Zvečer je bil moj mož v kavarni in tudi tam je tarnal nad mačkino izgubo. Smejali so se mu ali eden od pikolov je trdil, da je videl tako mačko v kuhinji. Šli so gledat in res so jo tam našli. Tako je prišla sredi noči zopet v našo last.

Drug dan pa sem izvedela, da je bila mačka cel dan prej v stanovanju neke družine, kjer so bili otroci bolni na škrlatici. Najmlajše dekletce se je še pred smrtjo igralo ž njo in še le, ko je punčka po noči umrla, spodili so mačko od njene postelje. Prestrašila sem se neopisljivo in čudila sem se nad lahkomišljeno neopreznostjo nekterih ljudi, ki stavljajo na tak nepromišljen način zdravje in življenje tujih otrok na korko. Naša Mašica se je neposredno po ten toliko igrala z nesrečno mačko in morda je že našla kal bolezni. Ko je prišel moj mož domož, zahtevala sem odločno, naj mačko takoj zastrupi, da ne bo večje nesreče.

Tudi on je bil v skrbeh, vendar mu je bilo mačkice preveč žal. A dati jo enostavno proč, hilo bi od njega, zdravnika, brezvestno. Mogla bi utihotapiti škrlatico tudi še v kakšno drugo družino. In zato se je odločil, da bo mačko — desinficiral. Skoro pol ure jo je pral v milu in sublimatu. Cvilila je in branila se je, ker jo je kaj temeljito okrtučil in očistil ali pomagalo ni nič. Vendar je bila vsled te naporene desinfekcije popolnoma iznemogla. Vsi smo prileteli v moževo sobo. Vlada in Maša ste jokali in

tudi jaz sem godrnjala, da bi bilo bolje, da je mački dal strupa. Poginila bi bila hitro in brez bolečin. Siromak, mačkica je dobila krče in bilo jo je žalostno videti, kako se je zvijala. Odnegli smo jo v kuhinjo, dali smo jo na štedilnik in pokrili smo jo z toplimi cunjami. Čez kake pol ure ji je malo odleglo in drug dan je bila popolnoma zdrava.

Zdaj je že velika, zelo lepa in priliznjena. Vsi se radi igramo z njo. Imenitno skače. Včasih zvečer po pol ure gledamo, kako se igra v kuhinji. Mašica je v njo zaljubljena, vendar se ji mačka konzekventno umika. Prevelika ljubezen je tiranska. Maša je preveč stiska in mečka, zato se ji skriva, kadar more. Tudi Barica se je popolnoma pomirila z njo in če zopet kdaj uide, je ona prva, ki jo gre iskat. Ona nas vse pozna in veselo nas pozdravlja. Zdi se nam, da bi bilo prazno v hiši, če ne bi bilo naše ljubeznjive, čedne in verne mačkice. Res je, da nam je najbrž ona ugonobila žabico ali niti ljudje niso brez napak in kdo izmed nas še nikdar ni naredil nobenemu živemu bitju nič zalega.

MINKA POGAČNIK:

CIMBAL POJE.

Cimbal poje v tihi noči
Do tedaj, da dan napoči,
čež planjavo . . .
Glas za glasom, zvok za zvokom
plove daleko v temino,
tak sanjavo . . .

In madjarska tožna pesem
se tresoč razgublja v noči
in pretihne . . .
zdi se mi, da glas za glasom,
kot umirajoče dete
lahno vzdihne . . .

In vrste se mol akordi
trepetaje — umiraje
čež planjavo . . .
Cimbal poje v tihi noči
do tedaj, da dan na poči,
tak sanjavo . . .

POROČA S. CELESTINA.

TEKOČI ZRAK.

Gospod doktor, Vi bi nam lahko predavali pri naših čajovih večerih," je rekla gospa Svetkova pol šaljivo pol resno. „Z veseljem, milostiva, ako zanimajo cenjeno družbo prirodni pojavi. Bojim se pač, da Vam postanem dolgočasen . . .“

„Ne, nikakor ne! Kar začnite, gospod doktor, mi Vas bomo radi poslušali,“ je hitela Vera in skočila k doktor Saviču.

„Ali Vera!“ je karala gospa Svetkova svojo hčer. Misliš, da bo gospod doktor kar z rokava stresal.“

„Vera ima prav, milostiva; lahko kar začnem. Slučajno mi je poslal danes moj prijatelj neko novo iznajdbo . . . Dovolite — samo en trenotek.“

Kmalu se je vrnil doktor Savič z majhnim zabojem. Vsi so z zanimanjem gledali ko je odpiral leseni zabojček. Vzel je iz njega okroglo steklenico v koji je bila vodena tekočina.

„Uganite, kaj je v tej sklenici?“ je vprašal smehljaje in vzel iz žepa več drobnih predmetov, ki jih je razložil pred se.

„Voda!“ je zavpila Vera.

Ne! Tekoči zrak, jedna z najzanimivejših iznajdb zadnje dobe. Znano Vam je, da obstoja zrak iz $\frac{4}{5}$ dušika in $\frac{1}{5}$ kisika, poleg tega pa so še drugi plini, kot argon, neon in krypton v najbližjem sorodstvu s kisikom, ki pa za nas nimajo pomena. Gotovi pritisk povzroči da se spremeni plin v tekočino.

„Zakaj?“ je vprašala Vera nezaupljivo.

„Vsaka snov je deljiva; pri delitvi pa pridemo na zelo majhne dele, ki jih z navadnimi pripomočki sploh nemoremo več deliti — imenujemo jih molekile. Kemičnim potom pa se dajo ti še vedno razkrojiti — in tako pridemo do takozvanih atomov. V tej skledi imam moko. Jmenujmo najmanjše dele, ki jih vidimo molekile. Poglejmo skozi dobro povečevalno steklo. Kaj vidite?“

„Da se ti molekili nedotikajo popolnoma — med njimi je prazen prostor.“

„Sedaj vzamem pokrov in pritisnem z vso močjo na moko. Poglej sedaj, Vera.“

„Molekili so se skoraj popolnoma sprijeli.“

In ako zvečam ta pritisk postane iz rahle moke trda masa in to vsled tega, ker se ti posamezni deli tesno dotikajo drug drugega. Ravno tako je s plinom. Plin ni nič drugega kot zelo razredčene kapljice. Ako se pritisk uporabi — stisnejo se te kapljice, zgostijo se in v gotovem štadiju gostosti preide v tekočino.

Da se prodaja ogljikov kisik v obliki tekočine to veste. In tam je isti proces kot pri zraku. Poznati je treba samo pritisk pod kojim se spremeni plin v tekočino. To pa ni lahko — posebno ne pri zraku, ker je zmes raznih plinov. Prvemu se je posrečilo profesoriju Lindeju. To zgostitev molekulov pa povzroči tudi toplota. Čim nižja je, tem ožja je vez med posameznimi deli in pri 200° celzija pod ničlo se zrak tako zgosti, da postane tekoč. Profesor Linde je podrgel zrak navadnemu pritisku in ga obenem ohlajal s posebnimi pripomočki. Potem je izpustil ta tako zgoščeni zrak v brezračni prostor, ki je bil zadostno razsežen, da se je zrak lahko poljubno raztegnil. To je večkrat ponovil, pri tem zgoščanju in zredčanju zraka v brezračnem prostoru pa se je tako shladil, da je bila končna temperatura zraka 191° celzija podničlo. Zanimivo pri tem je, da je ta tekoči zrak začel vreti.

Oglejmo si lastnosti tekočega zraka. Lahko tekoča tvarina, ki pa ni popolnoma čista in to vsled tega, ker je v njej še ogljikova kislina v obliki snežnih kosmičev. Ogljikovo kislino lahko izločimo, ako filtriramo tekočino skozi filtrirni papir. Sicer pa pri naših poskusih to ne bo delalo ovire.

Omeniti hočem še nekaj. Sestava tekočega zraka pa ni več ista kot je bil prej ona navadnega zraka. In to vsled tega, ker dušik veliko prej izhlapeva kot kisik. Razmerje je bilo prej 21% kisika in 79% dušika, sedaj pa je približno 31% kisika in 63% dušika.

Večja množina kisika povzroča ravno izvanredne lastnosti te snovi. Žareči les vzplamti v tekočem zraku, isto se zgodi ako polijemo z njim večje žareče poleno. Zmešan z ogljevim prahom ali zmrzlim trpentinom, dobi tekoči zrak ista svojstva kakor dinamit.

Zanimivo je, da povzroča tekoči zrak s svojo nenavadno mrzlotu istotake opekline kakor žareče železo. Sicer pa to ni nikakor nova prikazen, že zgoščena ogljikova kislina, nam je jasno dokazala, da povzroča zelo nizka temperatura iste občutke in nasledke kot zelo visoka.

Ako zmešamo tekoči zrak z vodo, plava ta na površju in zamrzne s časoma. Cvetlice, ki jih pomočimo v tekoči zrak postanejo trde in krhke, raztolčemo jih lahko v prah. Isto se zgodi z kavčugovo cevjo; tudi maslo in razne enake tvarine postanejo na ta način trde kot kamen.

Ako pustimo navadno steklenico napolnjeno s tekočim zrakom v sobi se izloči vsa v zraku nahajajoča se sopara na steklenici

v obliki ledenega ovoja — tekoči zrak sam pa začne vreti. Vzrok temu vretju je, da se vsa toplota, ki je bila prej v sopari, konsumira v steklenici. Malo čudno se pač glasi, da vre voda pri 100° celzija nad ničlo — tekoči zrak pa 200° pod ničlo.

Tekoči zrak shranjen v navadni steklenici bi kmalu shlapel, zaradi tega uporabljamo posebne posode z dvojnatimi stenami.

Še nekaj zanimivosti. Ako pihnem cigaretni dim preko posode z tekočim zrakom, spremeni se dim v snegu enako tvarino. Čudni pojav. Stvar je pa popolnoma enostavno. Vzrok temu je velika množina ogljikove kisline, ki je v dimu in ta se strdi, ako pride z njo v dotiko. Še bolj interesantni poskus je ta. Vlijmo v kozarec, ki je napolnjen napol z vodo našo tekočino. Voda v kozarcu takoj zamrzne. Vtaknimo skozi ta led žico, obesimo na konec kos tleče gobe — Žica zgori, izkre letijo sem in tja, ne da bi se pri tem led v kozarcu količkaj stopil.

Takih poskusov je jako veliko. Lakko si pač mislimo da nam iznajdba Lindeja, prinese na tehničnem polju marsikaj novega. Predvsem je pač treba k temu še potrebnega preizkavanja in predpriprav — gotovo pač je; da bo tekoči zrak delal pari in električni moči precejšno konkurenco.“

F. TROŠT:

UBOGA FRANICA.

S kakšno neizmerno tugo in bolestjo je sprejela Franica sporočilo o smrti svoje hčerke Anice!

Prišla je kakor po navadi tiho in mirno k svojemu vsakdanjemu opravilu in le nekoliko začudena je bila ko je na svoj prijazen pozdrav opazila, kako jo njene sodelavke plašno pogledujejo in ji odzdravljajo.

Zdrzne se in z vprašujočim pogledom obstane na, njej najbližje stoječi ktera ji že tudi izroči dopisnico na kateri se ji nanzanja dan in ura pogreba.

Solze ji zarose oko, z rokami zakrije obraz in sesede se kakor zničena na stol.

Vsem okolu stoječim se milo stori pri tem pogledu. Nikdo si neupa jo tolažiti, v tem trenutku največje žalosti, saj je vsem

le predobro znano, z kakšno ljubeznijo in skrbjo se je redno spominjala svoje ljubljenske. Komaj pred tremi dnevi je zvedela da je hčerka bolana, toda da je tako hudo ni mislila.

Zato jo je tem bolj pretresla ta žalostna novica. Fanica je bila še zelo mlado in neizkušeno dekle, polno hrepenenja v nekaj kar ima priti, kar se ima zgoditi, v nekaj lepega neznanega.

Vedno otožna in zamišljena je samevala sredi svojih pestrih sanj. Imela je pa vzlic svoji mladosti mnogo trpljenja, ker njena mehka dovzetna duša je bila vedno žaljena po tem kar se je godilo okoli nje.

Imela je stariše kateri jo niso niti najmanj razumeli, kateri so jo sodili le po svojih lastnih izkušnjah, po svojem hladnem razumu. Njena mati ni bila ena tistih mater, ktere so svojim hčerkam tudi prijateljice, sestre, dobre svetovalke. Nikdar ni občutila materinske ljubezni, le strah in pasja ponižnost in obogljivost jo je vezala do nje.

Kaj čuda da je ni mogla tako otroško ljubiti kakor bi jo rada, da si je želela duše, ktera bi jo razumela in ljubila. Tudi sestre ni prijateljice ni našla ku kateri bi se bila zatekla v svoji srčni boli, ktera bi jo vedrila in pogumješo storila.

Bilo je v času njene največje britkosti, v času v katerem so jo starisi silili v zakon ktereга se je branila na vso moč, v zakon z mnogo starejšim možem kakor je bila ona sama, k kateremu ni čutila ni iskricе ljubezni.

In zopet je bila mati ktera jo je prav posebno obdelavala z grožnjami in celo tepenjem da bi se tem zraje odločila.

Uboga Franica je bila skrajno nesrečna, zdvojena sama s seboj, brez poguma in odločnosti se temu nasilju obraniti.

Ravno takrat je spoznala mladeniča, kateri je znal za njeno trpljenje in smilila se mu je celo. Skušal jo je tolažiti in v njeno obupano srce viliti poguna in energije.

Toda to usmiljenje se je kmalu spremenilo v žarko ljubezen, katera ni ostala neuslišana in tem bolje si je prizadeval jo rešiti.

Franici se je bil prikupil s svojim odkritim vedenjem in svojo odločnostjo skatero je vedno znjo ravnal. Predočil ji je vse resno, ker opazila sta da na njenem domu ga niso radi videli, ker so zaznali, da jim on hoče prekrizati račune stem da se mu posreči Franico na svojo stran pridobiti. V tem slučaju bi nekazalo drugače kakor oditi z doma, ločiti se od starišev; resnično, njeno življene doma, že poprej neznono se je zporemenilo v pekel.

Njeno zdravje je močno trpelo, njene moči so vidno pešala, v njenem upadlem in zhujšanem obrazu se je zrcalila smrt.

Pogled na njo, tako obogo, je njemu rezalo srce. Naposled se je odločila, šla je in zapustila svoje stariše.

Živela je mirno in srečno kakor še nikoli, saj so ponehali oni mučni prizori, kateri so ji grenili življenje. Polagoma se ji je

tudi zdravje zboljšalo in prvič v življenju se je resnično življenja veselila.

Toda dolgo ni trajal ta duševni mir, zazdelo se je da res ni rojena sa srečo in vživanje temveč edino za žalost in nesrečo.

Prišli so časi obupa in zdvojenosti nad njo, omahovala je pod težo sramu in zasmeha.

Edino le neskajljena ljubezen, ktera se je le povečala od trenutka v katerem je saznala in svojemu ljubemu zaupala, da ni več sama, ji je dajala moč da ni vzdvojila.

Prestala je najhujše, rodila je hčerko ktero je oljubila z dosedaj še nepoznanim čutom.

Materinstvo ji je dodalo značaj resnosti, ktera je bila za njeno mladost res vzorna.

In začelo se je novo, nepoznano življenje, morda ono lepo o katerem je kdaj nevede sanjala, ga pričakovala? Bilo je ljubezni toda ravno toliko skrbi in odgovornosti polno!

Njena skrb za otroka je bila toliko boljresna in važna ker je imela to skrb naprteno edino sama. Njen ljubi je bil k vojakom vzet, bil je sam podpore potreben, torej ni imela od nikogar nič pričakovati.

In zaslužek je bil tako majhen, rada bi bila svojo hčerko kam v bližino preskrbela, toda povsod so toliko zahtevali da se je morala naposled odati in poslati jo na kmete. Pričelo se je življenje polno skrbi in pritriganja; toda tudi neskončnega veselja kadar je obiskala svojo hčerko in videla jo tako majhno in ljubko, tako nežno in vendar zdravo. S podvojeno vztrajnostjo je delala in skrbela nadalje po vsakem obisku.

Ko je pa dobila poročilo o bolezni svojo Anice akoravno s pripombo da ni in najbrž nebo nič hudega, o koliko je takrat prestala!

Ah, kako je trpela, kako si je želela tja k svoji ljubljenci, prečula je vse noči kot bi v resnici bila pri njej, vsak dan je pričakovala poročila da ji je že bolje.

In sedaj čez tri dni pa se ji naznanja smrt ljubljene Anice.

Pred njenim duhom se menjavajo slike, vesele in žalostne, zadnjih prav prav lepo število, njena domišljija jo vodi tja k mrtvaškemu odru na katerem počiva njej najdražje bitje!

Vsa skrb bo sedaj odpadla od nji, vsa odgovornost, sedaj se lahko odpočije, si oddahne od prevelikega truda in napora, in vender, vender — — —?

Njeno srce neobčuti vseh teh slajšav njeno srce se topi žalosti, tuge in gorja! Bode-li kdaj hvaležna usodi ktera je okrenila tako?

Kdo ve, kaj krije bodočnost!

VIT FEOD. JELENC:

PAR STRANI IZ STAREGA DNEVNIKA.

× *Dunaj, 18..*

To pusto, dolgočasno popoldne, ob okno bijejo debele deževne kaplje, lahna, napol prozorna megla pada na ulice, okoli vogalov brije rezek veter, ki nosi dež v obraz . . .

Tako grozni so zame taki dnevi, ko sedim v svojem kabinetu bliže nebu nego zemlji in premetavam razne časopise, pregledujem stara pisma in razglednice, brez odmora kadim cigarete, da me je že skoraj zakril gost oblak dima! Nevem, kolikokrat sem že pregledal vsa ta pisma ob takih dnevih, a vseeno se mi vzbujajo vedno novi spomini, ko gledam te fotografije, ki sem si jih razstrl pred sabo na mizi, ko opazujem posušene cvetke brez boje in vonja, ki so mi bile véasi, kdove kako drage!

In ne vem, kako to, največkrat mi zastane oko na sliki mladega lepega dekleta v plavi mornarski bluzi, z golim vratom in okoli njega črn baržunast trak! Moja roka se največkrat dotakne malega, suhega šopka vijolic, ki so povite z rdečo svilenlo pentljo!

Izmed vseh je ta slika že najbolj obledela . . . najbolj so se posušile te vijolice . . . ali vendar v trenutku, ko se ozrem nanje ožive v moji duši spomini, ki so tako lepi, a tudi tako žalostni! V takih trenutkih se me polasča neizmerna tuga, in kolikokrat je že solza porosila tvojo sliko, kolikokrat je hotela solza oživeti in osvežiti tvoje vijolice!

Nemogoče mi je pozabiti na vso srečo, na one jasne čase, ki si mi jih dala! Ah, ona lepa, nepozabna mladost, ki je takrat sijala raz mojih lic, je minula, umrla, napočili so resni časi življenja in boja, zaspala so vsa ona hrepenenja, umrle one sanje, ki sem jih nekdaj sanjal ob tvoji strani! Ljubil sem te nekdaj, ljubim te še danes, ko vem, da je zastonj moja ljubezen, da so otroško smešne moje nade!

Srečna žena si danes, Marta, morda že mati, in ne misliš več namê . . . pozabila si svoje besede . . . pozabila svoje obljube, a jaz ne morem pozabiti nate . . . ne morem pozabiti onih večerov, ko si me ljubila . . . vse, vse pomnim . . . Ločilo naju je življenje, šel sem v daljni in niznani svet, tja, kjer nikdo ne more raz-

umeti nesreče in gorja, ki ga nosi v svojem srcu tujec-izgnanec! Tukaj sem hotel pozabiti nate... a ne, ne, preveč živo in neizbrisno je sklesana tvoja slika v meni... da bi se mogel otresti spominov...

Ah, da bi že prišla pomlad, da bi mogel ven v prirodu... da bi v mislih še enkrat preživel vse one čase... potem najmine vse... Čutim, da se mi vlega nekaj težkega na prsa, da me nekaj duši... ah samo pomlad, pomlad bi še rad dočakal...!

* * *

Cvetje, življenje, pomlad! Iz vseh lic žari nekaj veselega in zadovoljnega... oči švigajo kakor prerrojene okoli in najdejo povsod nekaj novega, veselega...

Ljubezen, ljubezen!

Hodil sem po mestnem parku, poslušal godbo, gledal v vesele obraze lepih deklet, povsod sem bral samo eno misel, eno veliko željo: „Živeti, ljubiti!“

Srečala me je mlada deklica, ko sem šel počasi po parku, uprla je vame svoje oči in me začudeno gledala, ko je opazila moj žalosten obraz... da, da, tujec sem med vami, ki se vam hoče sreče, ljubezni in življenja, jaz ne morem več upati...

Ko sedaj sedim tu v kabinetu, spominjam se, da sem bil jaz tudi nekdanj tak... a danes živim samo v spominih...

Tako budo mi je danes, noge so tako slabe, da sem komaj prišel domov iz parka...

* * *

Danes sem videl njo... Marto... Na ulici je šla mimo mene, ustavila se je, podala mi roko in jo krepko stisnila:

„Kako se ti godi? Slab si, ali si bolan!“

Nisem mogel odgovorjati nje hitrim prašanjem... gledal, samo gledal sem jo... Ah njeno razkošno vesele lice, zadovoljen obraz... tako hudo mi je bilo!

„Jaz sem srečna!“

In pripovedovala mi je o svoji sreči, o ljubezni do otroka... in trgala mi je dušo...

„Jaz sem srečna, neskončno srečna!“

Odšla je!

Dolgo sem gledal zanjo, dokler sem videl v daljavi njen rdeči solnčnik... in ko je izginila, sem se zavedel, kako težko mi je postalo... oprijemal sem se ob hiše, da sem mogel v svoj kabinet!

In iz predala sem vzel njeno sliko...

Marta!

Da to je Marta, to je ono mlado, lepo dekle, ki ga ljubim; a ona ne živi več... umrla je... umrla za vedno... ta, ki sem jo videl in žnjo govoril danes... to ni ona Marta, ki me je nekdanj tako ljubila... Jaz sem ljubil psihično sliko, ki je umrla in me pustila samega... a ta, ki sem jo videl danes, to je samo spomin iz neznane daljave, ki se razprostira pred menoj kot večna noč...

Ali ni bil to poziv iz večnosti? Kakor nesvest sem prečital še enkrat vsa njena pisma!

„Ti si moj edini, ti ne moreš razumeti, kako koprnim po tebi, kako si želim trenutka, da te poljubljam vroče in udano kot nekdanj!

„Ti si moja ljubezen, moje življenje, s teboj izgubim vse!“ Tako mi je nekdanj pisala Marta!

A vse, vse... je bilo le velika laž, ona velika laž, ki živi v nas, ki nas vara!

In mi spoštujemo ono veliko laž življenja, napijamo ji, uživamo v nji... in umiramo v nji... a ne zavedamo se... da smo živeli in umrli v veliki laži!

„Srečna sem, ko sem prepričana, da me ljubiš!“

Tako je pisala nekdanj meni, a sedaj mogoče dan zadnem ponavlja svojemu soprogu iste besede: „Srečna, neskončno srečna sem!“

To je ona velika laž, ki se prikrade v človeško dušo, ki v nji zaduši in ubije vsa druga čustva... In mi malikujemo ti boginji Večni Laži! Marsikdo je, ki se včasih nehote praša:

„Zakaj? Kako?“

Odgovora si ne ve... ne more ga iskati v sebi niti zunaj v svetu... uklenjen je v tesne verige k žrtveniku demonske boginje!

Želel sem si pomladi... želel si solnca in cvetja... a jaz umiram v oni veliki laži življenja... V prsih me tisči... nekaj se trga v meni... mogoče...

* * *

Po dolgem času morem napisati par vrst v dnevnik... že ves mesec ležim bolan... a smrti ni... zunaj sije solnce... iz parka se sliši po dnevi godba... a po noči vesela pesen... A jaz umiram! Ne morem pisati, kašelj me davi... moj bog... kri... kri...

* * *

Zavedel sem se v bolnišnici... Zdravnik je zmajeval z glavo... Usmiljenka prebira uvele ustne, kakor da bi molila!

Prašali so me, ako nimam nikogar ... znancev, sorodnikov ... odmajal sem z glavo ... niso me več spraševali ...

Mislil sem na Marto ... ali zakaj naj bi skalil njeno srečo in zadovoljnost pogled na umirajočega ... Izgubi naj se moj sled ... izgubi, kakor se je izgubil že stotih in stotih ... Marto naj ne spominja nič več name ... spomin name naj umre zmenoj!

Čutim, da so to zadnje vrste, ki jih pišem v svoj dnevnik ... in ako ta pride nepoklicam im v roko, se bodo gotovo smejali ... A jaz si mislim:

Ljubil sem! Živim in umrem v ti veliki laži ...

* * *

Do sem sega dnevnik, ki sem ga našel v neki stari knjigi, ne vem, kdo ga je napisal in zakaj a njegove besede razumem tako dobro.

Pač srečen je bil, da je umrl v ti veliki laži, ko mi še živimo v nji!

DRAGICA PERTOT-KOMAR:

ČIPKE.

Lepe fine čipke so prav lep nakit obleke ali perila. Lahko smelo trdim da spadajo klekljane ali kličkane čipke v čipke boljše vrste, ki imajo poleg svoje praktične veljave tudi svojo umetniško in vrhu vsega so sedaj tudi moderne kar je navadno odločilno. Jmenuje se jih tudi, samo z besedo čipke, tako jih hočem imenovati cel čas, že zaradi krajše oblike. Vsakdo, kdor jih sam izdeluje pravi da je zelo kratkočasno delo. Na prvi pogled je stvar zelo komplicirama a v resnici zelo jednostavna, tako da se čipkarstva otroci s 5. letom prav lahko nauče. Moja mala Verenka na primer dela od 3¹/₂ l. in je do sedaj v teku enega leta že prav lepe reči naredila.

Me Slovenke smo toliko bolj opravičene ceniti čipke, ker so tudi naša domača obrt, ki je celo med ptujci zelo cenjena. Glavno središče čipkarije je pri nas Idrija s svojo okolico. Potem so čipkarske šole v Bolcu, Cerknem, Čepovanu, Dolu, katera zelo uspešno deluje in ima po zimi čez sedemdeset pridnih delavk; ako se ne motim imajo šolo tudi v Železnikih. Kako se je pričela čipkarija v Idriji nimam scer nikakih podatkov a menim, da se je najbrže zanesla iz bližnjih Benetk, kjer so se bavili z njo še za časa dožev. Naše idrijske čipke so prav lepe in hvaležni moramo biti Idričankam ker one so bile prve, hi so tujino seznanile z našim narodnim slogom, katerega so one uporabljale

v čipkah. Vse čipke imajo svoja imena, pogačke, rogljički, potonike, križci, križci s podstavki i. t. d. Krasijo jih ribe, pajki mize i. t. d. Ti lepi naši motivi, so kar očarali tujino ko se je seznanila z njimi na prvi svetovni razstavi, in danes še celo Japonce segajo po idrijskih čipkah. V Grödnski dolini na Tirolskem imajo, tudi lepo razvito čipkarstvo, a danes delajo tudi tam mnogo po Idrijskih uzorcih, kateri imajo več odjemalcev. Zelo me je presenetilo ko sem zapazila naše pogačke in druge v obrtnem muzeju v Bocnu, bile so iz Grödenske doline.

V Nemčiji se je pričelo čipkarstvo v 17. stoletju. Tja je prišlo po neki prognani protestantki iz Španije, od nje se je naučila Barbara Utman rojena Etterlein. To slavi Nemčija kot ustanoviteljico čipkarije Barbara Utman je naučila deklice v Anabergru čipkarije pozneje je ustanovila šolo. Ta industrija se je z naglico razširila od Bavarske meje do Altenberga in Gersinga, posebno v gorovju ob Saško Češki meji, bilo je zaposlenih čez 30.000 oseb. Dobiček je znašal na leto 3 milijone državnih mark.

Aleçon v Franciji je imel cele tovarne za čipke, seve vse ročno delo in to za časa Ludvíka XIV. Najfineji sukanec je še dandanes Francoski in Nizozemski. Francozi imenujejo te čipke dentelles.

Največ so pripomogli v razširjenje čipk izgnani hugenotje, povsod kamor so prišli in se naselili nastale so cvetoče tovarne, večina v Nemčiji. Francija je morala sama sedaj kupovati čipke, ona, katera jih je prej celo v Rusijo in v Orient prodajala. Na Danskem je v sednajstem stoletju trgovec Steenbeck naročil 12 spretnih čipkarjev iz Westfalskega v Tonder za izboljšanje tamošnjih čipek. Bili so stari možje z dolgimi sivimi bradami, katere so med delom povezali v žaklje, da se jim niso zapletale v klinčke.

Tudi v Rusiji so našle čipke svoje zavetje, in letos je poslala naša vlada več učiteljic iz Idrije poučevat čipkarstvo v Galicijo. Mogoče misli vlada s tem zaježiti silno preseljevanje Poljakov v Ameriko, da jim da priliko izboljšati svojo gmotno stalisiče. —

Slovenke pustite kačko in ako se vam le nudi prilika primate raji v roke blazinico, te čipke so mnogo lepše od kačkanih in imajo veljavo, in se delajo zelo kratkočasno in zanimivo.

ZORENSKI:

PESEM UKLENJENEGA.

V polnočne ure sanje snujem
predrzo vse o dneh,
ko svetu bom izjavil:
„jaz prost sem — zame ni verig!“

O Bog — ko nade take kujem..
že vidim bliskati se bajonet,
verig rožljanje težko čujem —
despota svojega zasmeh:
„Zdaj suženj si . . . proklet!“

STANKO SVETINA:

ZADNJE URE MATIJCA ZAVRŽENA.

Dež je pljuskal ob mala okna, da je škripalo in se treslo, močan veter je tulil okoli bajte. Zacvilil je pes v vasi in je utihnil, zdajpazdaj je zaječalo nedaleč od kože staro drevo.

Majhna, okajena svetilka je visela od stropa in slabo razsvetljevala tesno izbo. V kotu je stala široka postelj, na kateri je ležal človek. Bil je obrnjen v zid, tako da mu nisi mogel videti v obraz. Težko je sopel, vzdihnil je v časi in je zastokal, če je vihar preveč stresel okna in je butil dež ob šipe.

„Lipe, daj mi malo vode sem, tako suho grlo imam! Lipe, ali si zaspal, da ne slišiš?“

„Kaj je oče? Takoj vam prinesem!“ se je oglasilo na klopi pri peči, in mlad, na eno nogo šepast fant je stopical k mizi, nalil iz trebušate steklenice vodo v kozarec in jo nesel k postelji.

Matijec Zavržen se je sklonil, vzel kozarec, izpil je in ga dal sinu nazaj.

„Pristavi stol sem, Lipe, in sedi! Prej pa še privij svetilko, kadi se in zopern duh se razširja po sobi!“

Lipe je storil, kar mu je naročil in je sedel k očetovem zglavju. Štirinajst let mu je bilo, a človek bi mu jih prisobil osem. Droben obraz je imel in velike, črne oči, lasje so mu padali skuštrani na čelo, bil je bil namreč tudi suh, da so se mu poznale kosti na obrazu. Lica je imel skoro pepelnate barve, oči so zrle motno in utrujeno, niti iskra življenja ni bila v njih. Na nagubanem čelu se je poznalo, da ni užival veselja v življenju, da ni imel brezskrbnih ur.

„Ne bom več dolgo, Lipe! Hudo mi je, ko te zapustim tako malega in ubogega, kakor si. Ničesar ne boš dobil po meni, revež boš, ko si začel šele živeti, ko si se komaj narodil.“

„Ne govorite tako, oče! Še ste trdni in vstali bodete in zdravje se vam povrne,“ je govoril Lipe hitro in popravljal očetu odejo.

„Na besedah in na obrazu se ti pozna, da sam sebi ne verjameš. Ko bi me tolažil pred dvema mesecema tako kot me tolažiš sedaj, bi verjel tvojim besedam, Lipe, in lažje bi mi bilo. Ampak sedaj, ko je že vse pri kraju, nima to nobenega pomena. Toda navada je taka in ravnaš se po nji, ko bi tudi ne hotel. Je vseeno. Ampak vprašanje je, ki me mori in vsled katerega ne bom mirno zatisnil oči: Kaj bo s teboj, Lipe, sin moj?“

„Mogeče bi mi pomagali dobri ljudje in bi poskrbeli zame,“ je odgovoril Lipe tiho in je vprl oči v tla.

„Kako moreš tako govoriti, sin, ko veš vse. Po čegavi zaslugi sem moral leči v postelj, iz katere nisem in ne bom več vstal? Zelena steklenica je tam na polici, kaj ne? Pijanec je,

vse bo zapil, ubogi otrog!‘ so govorili in pljuvali za menoj. In jaz sem res pil, veliko sem pil, vse sem dal, samo da je bilo žganje v zeleni steklenici. Ampak me niso vprašali, zakaj sem začel piti, kajti dobro so vedeli, kak bi bil odgovor. — Glej, Lipe, te roke! Kakor so zdaj suhe in drobne in jih je samo kost in koža, bile so nekdam močne in žilave, sposobne za vsako, tudi najtežje delo. In ponudil sem se in rekel: Dajte rokam dela, prosim Vas! Oni pa: ‚Ne rabimo te; je že drugih dosti; joj, koliko jih je, vse polno; mogoče kje druge, Matijec!‘ In kimali so in so zmigavali z ramami, a jaz sem bil lačen in nisem imel kosca kruha. Pa ne bi bilo to najhujše. Ampak dobili so delo ljudje, ki ga niso bili tako potrebni kot jaz. Znali so lepo govoriti in se hliniti. Hliniti se jaz nisem znal ves svoj živ dan ne...“

„Tudi jaz se ne znam in se tudi ne bom. za ves svet ne!“ je prekinil Lipe očetu besedo in je nehote stisnil pesti.

„Vidiš, Lipe, s teboj bo ravno tako kot z menoj. Zakaj si stisnil pesti? Dobro sem videl, da si jih. Ako hočeš biti srečen, ne smeš stiskati pesti in tvoje oči ne smejo gledati usporno. škodilo bi ti vse življenje, le zapomni si! Glavo moraš imeti vedno pripravljeno za poklone, sladko ti mora teči govorica. Kolena ne imej preveč trdega, najbolje prav nič, da ga boš lahko upognil, kadar bo potreba. Jaz, na primer, nisem imel teh navad in težko je bilo moje življenje.“

Luč je nemirno plapolala, najprvo počasi, a potem vedno hitreje, da je naposled ugasnila in da se je razlila po izbi neprijetna tema.

„Kaj ni več olja v svetilki,“ vprašal je Matijec sina s trudnim glasom. „Pa prižgi svečo, tako pusto in zoperno je v temi. Tam za ogledalom je ena še cela, če se ne motim.“

Lipe je vstal, poiskal je svečo, prižgal jo in jo je postavil na rob mize. Nato je zopet sedel k očetu in mu popravil zglavje. Matijec je zatisnil oči, dihal je težko, prsi so se mu dvigale počasi.

„Ali se kaj spominjaš, Lipe, svoje matere? Tri leta si bil star, ko si jo zgubil.“

„Vem še nekoliko, kaka je bila, dosti ne,“ je odgovoril Lipe in je pomislil na mrtvaški oder in na drobni, kot sneg beli obraz na njem. V roki je držala razpelo in molek, oblečena je bila vsa v črno, tudi na glavi je imela črno ruto. V izbo so hodili ljudje, vedno jih je bilo dosti, in so jo kropili in so molili zanjo. Oče je sedel na skrinji, bled je bil v obraz in objokane oči je imel. Sam je sedel poleg očeta tiho in mirno. Ni vedel, čemu prihajajo ljudje in odhajajo, zakaj ga božajo po glavi in ga pomilujejo. Drugi dan je bil pogreb. Takoj za krsto sta šla on in oče; oče ga je držal za roko in je imel solzne oči. Tudi on je jokal, a jokal je zato, ker je videl jokati očeta.

Vsega tega se je domislil Lipe in je globoko zdihnil. Bili so to edini spomini, ki jih je imel na svojo mater.

„Niti ene vesele ure ni imela v svojem življenju, že od mladega ne,“ govoril je Matijec z velikim trudom in je imel oči še vedno zaprte. „Kako mi je težko,“ sopel je in je položil roko na prsa. Lipe mu je vnovič popravil vajšno pod glavo.

On je pasel krave na eni strani rebra, ona na drugi. Oba sta bila mlada: Matijec petnajstleten, Zinka dvanajstletna. Živahne narave je bil pastir in vedno vesel in dobre volje, pastirica navadno žalostna in zamišljena. Poklical jo je nekoč k sebi in jo je vprašal, zakaj vedno poveša glavo in je žalostna. Solze so ji prišle v oči in mu je povedala. Tako se je zgodilo, da sta postala pastir Matijec in pastirica Zinka najboljša prijatelja.

Neumna je navada, a je vkoreninjena. Kot nekak izvržek človeštva se smatrajo otroci, ki so „sad pregrešne ljubezni,“ čeprav so povsem jednaki drugim otrokom in so včasih še veliko boljši in razumnjši od njih. Gotovi ljudje mislijo, da morajo take otroke sovražiti. jih pehati semintja, oponašati jim rojstvo i. t. d., kar pa je naravnost absurdno.

Tudi Zinka ni poznala očeta in je bila stud vsem ženskam v vasi, posebno pa starim. Nikdar ni imela pred njimi miru, pogledi so bili osorni in tupatam se je ozrla baba za njo in jo kazala s prstom. Samo ob sebi umevno je, da ni mogla biti deklica ob takih razmerah vesela, in ker ji je umrla še mati, ni imela človeka, kateremu bi potožila svojo bol. Matijec pastir jo je razumel in jo je vedno tolažil, kakor je vedel in znal.

Veter je zabučal, deževne kaplje so trkale močno na okna, nemirno je vtriplal plamen poloogorele sveče. Lipe je skoro zaspal na stolu, oči je imel zatisnjene, roki sta mu sloneli v naročju in glava mu je klonila na prsi. Matijec je zastokal, dvignil se nekoliko kvišku, a onemoglo telo je palo zopet nazaj.

Umril mu je oče in mu je zapustil kajžo, že staro, zbito iz lesenih brun. Drugega nič, samo kajžo. Takrat je bilo Matijcu petindvajset let in prišlo mu je na misel, da se mora oženiti. Veliko trpljenja in zasmeha je preстал, predno je prišla v kajžo pod gozdom Zinka. Vsi so nasprotovali: župan, fajmošter, so-sedje, sploh vsi. In šla je govorica po vasi: „Še v usta nimata kaj dati, pa se mislita vzeti! Neumnost, komedija, znorela človeka!“ Toda mladima ni bilo dosti mar za besede; skelele so že, toda potrpečela sta in nista tožila. „Pretrgali se bodo oblaki in se razgubili, lepše bo zasijalo solnce,“ sta si mislila. On je bil vdinjen pri kmetu v vasi in ona tudi. Težko je bilo življenje, a trpeti sta morala. Ako bi spregovorila le besedo, dvignili bi se ljudje, moški in ženske in bi mežikali in se smejali: „Glejte, ali nismo vedeli!“ in dobro bi se jim zdelo, da trpita.

„Ali vam je kaj bolje, oče?“ vprašal je Lipe s skrbnimi očmi in se je sklonil nad očetom. Matijec je odprl oči, a jih je takoj zaprl.

„Ne bom . . . dočakal več . . . jutra, Lipe!“ je govoril Matijec tiho in na glasu se mu je poznalo, kako težko mu dene, če

govori. „Varuj se ljudij... Lipe... niso dobri... ne zaupaj... jim. Osleparili... te bodo... pri prvi priložnosti... in se ti bodo smejali v pest... Imam... skušnjo, sin!“

Lipe mu je obrisal z ruto potno čelo in mu popravil lase, ki so se od potu sprijeli. Zunaj ni ponehal vihar, še bolj je bučalo, bliski so švigali neprenehoma in grom je stresal okna. Matijec se je obrnil v steno.

Veliko delavcev je delalo v tisti tovarni. Tudi on je šel tja prosit za delo, da bi si prislužil nekaj krajcarjev več, zakaj težki dnevi so nastopili zanj in za ženo. Tačas se je narodil Lipe. Ona je bila že prej nekoliko bolehnata in je ostala v postelji en mesec, dva, tri, celo leto. Njemu pa so rekli prav takrat, ko je najbolj potreboval denarja, da je že nabito polno in da nobenega več ne potrebujejo. Šel je drugič in tretjič, toda vedno je dobil isti odgovor. Njej je bilo hudo, ko je videla, kako pobeša mož glavo in hodi žalosten okoli. Ni ga hotela več vprašati, kaj so mu odgovorili, zakaj vedela je, da bi mu s tem bolešt še povečala. Trpel je veliko on in tudi ona je trpela veliko. Nekega dne je prišel pozno domov. Noge so se mu opletale močno, na prvi pogled je spoznala, da je je pijan. Sedel je k njeni postelji in ji govoril tolažilne besede. Nič mu in rekla, ker je spoznala, da se je napil iz obupa.

Tako je šlo dalje: napil se je prvič, napil drugič in naposled je bil pijan vsak dan. Ona ni več dolgo živela in ko je prišel nekoč domov, jo je dobil mrtvo. Zelo ga je užalostila njena smrt, zakaj rad je imel svojo ženo. Toda strast do pijače mu ni ugasnila; nasprotno, pil je še vedno bolj in vsak krajcar, ki ga je prislužil na kak način, je moral iti po grlu. Sedaj ni več iskal dela, ni mu dišalo, le tupatam je pomagal kmetu, da je dobil za žganje. Ni dosti maral za ljudi, ogibal se jih je. Ravno tako Lipe, njegov mali sin. Ni se pečal z drugimi otroci, sam je sedel v hiši ali pred njo, vedno stožen in plah. Zvečer sta bila Matijec in Lipe navadno skupaj, če ni prvi ostal v vaški gostilni. Rad je imel Lipe očeta-pijanca in tudi Matijec je imel rad sina. Še čisto mlademu je vcepljeval oče mržnjo do ljudi in ne brez vspeha. Lipe ga je ubogal in se ravnal po njegovih nasvetih.

„Koliko časa... Lipe... že ležim?“

„Tri mesece, oče“, odvrnil je Lipe in se je ozrl začudeno na bolnika.

„In zakaj... ležim... veš?“

„Pravijo, da vas je pijača ugonobila, žganje.“

„Vidis... ne smeš... piti žganja... Lipe... ne smeš ga... če hočeš... biti... zdrav... razumeš... ne piti. Ali... ali si zaspan... Lipe, revež?“

„Nisem zaspan, oče! Pa ko bi tudi bil, ne grem spat, kukaj pri vas bi sedel vedno.“

„Kako ... težko ... diham ... Lipe ... ne ... mo ... okno ... od ... odpri ... o-o-oh! ...“

Lipe je stekel in ga je hitro odprl. Matijec se je dvignil kvitku, parkrat je še zasopel in je padel nazaj.

Zaloputnil je veter okno, da so se razdrobile šipe, sveča na robu mize je ugasnila. Lipe je zajokal in se je vrgel na očeto truplo.

ŠMEŠNICE.

„Pogorel“.

„Oh, dobri gospod, usmilite se nesrečnika, kateremu je minuli teden vse premoženje pogorelo.“

„Imate kašen dokaz, od občinskega predstojništva, da ste resnično pogorel?“

„Oh, dobri gospod, tudi to mi je zgorelo.“

Tudi to hoče izrabiti.

Oče, (kojega soproga je porodila dvojčka): „Karol, danes ostaneš doma, in jutri poveš gospodu učitelju, da si dobil dva brata.“

Karol: „Ne bi lahko povedal, da je prišel samo eden brat? Za drugega bi lahko zopet drugi teden ostal doma.“

Razpisujemo danes

peti natečaj ugank

ter si želimo najštevilnejše udeležbe. Pogoji so ti: Rešitve naj se dopošljejo najkasneje do 15. maja. Naslov: „DOMAČI PRIJATELJ“ v PRAGI VIII. Pravico do izžrebanja imajo samo odjemalci Vydrovih proizvodov in člani njihovih družin.

Število rešenih ugank ne odločuje, ena zadostuje.

Cene 50:

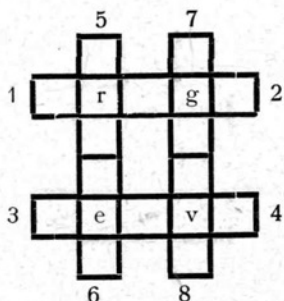

1. Par majol. vaz (po sliki).
2. Etbin Kristan: *Ljubislava* (krasno vezana knjiga).
3. *Pogled na Gruž v Dalmaciji* (slika v okvirju).
4. *Košarica za cvetjice*.
5. Rado Murnik *Navihanci* (krasno vezana knjiga).
6. *Steklena skrinjica za cigarete*.
- 7.—8. *Posodice za kavo* (tri skodelice in krožniki z napisom: Vydrova žitna kava).

35. **Dopolnilna uganka.**

Zdrav v Ljubljani.

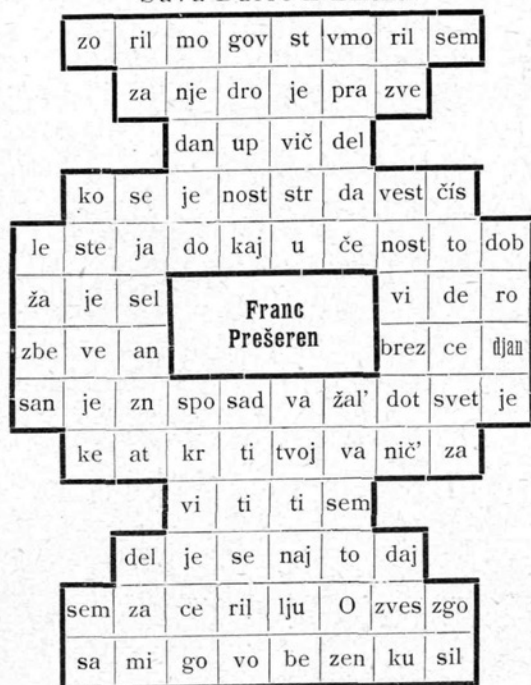

Postavite v prazna polja črke tako, da dobite: 1–2 mesto, 3–4 žival, 5–6 mesto, 7–8 mesto.

—

39. **Kraljev sprehod.**

Sava Burič iz Emone.

—

36. **Vprašanje.**

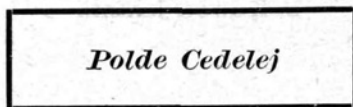
M. J., Črni vrh.

Kaj je pri dobrih prijateljih najbolj žalostno?

—

37. **Vizitnica.**

Pavlina Rovan, Col.

V imenu je skrit poklic osebe!

—

38. **Homonim.**

Janko Šraj, Ljubljana.

Niti ne —
da zvedel moje bi —

—

40. **Uganka.**

Vekoslava Pogačnik, Gorenjavas.

Možiček pade z drevesa
v travo,
klobuček okrogel mu
mu krije glavo;
zver pride ščetinasta,
dolgousta,
popade možička in ga
pohrusta

—

41. **Tajinstveni napis.**

Berta S. Gorica.

LAŽH ODIO BEN INOGI

—

42. **Magični kvadrat.**

Branko iz Luč.

a o o
o o t
t t t

43. **Uganka.**

Filip Šinkovec v Beli.

Vsaka jed skoraj me
potrebuje; beri nazaj, kdor
me zadene se raduje.

—

44. Uganka.

Fr. Šolar na Kranjskem.
Čudna ptica ima štiri noge pa
le eno perut. Kdo je?

45. Homonim.

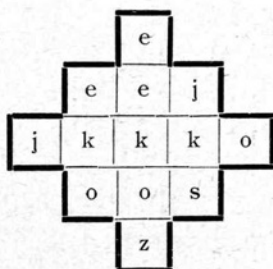
L. Koser, Juršinci.
Drag je —, — ga ne zapra-
vljaj, pravi —.

46. Uganka.

Ivo Kok, Potoče.
Jed beseda prva ti označi
Druga je izraz pijači.
Ako združiš pa obe
ptice s tem dobiš ime.

47. Demant.

Mihael Pustišek, Zdole.

Če se črke prav razvrstijo, se
dobi od zgoraj nizdol in od leve
na desno ime znanega sloven-
skega trga na Štajerskem.

Rešitve ugank v 4. številu.

Rešenje ugank četrtega natečaja prinese 6. št. „Domačega
Prijatelja“.

Dobitki četrtega natečaja

so bili izžrebani sledečim rešilcem:

1. *Mali srajčnik v zadregi* (soha): Marija Schlechter, c. kr. pošta-rica, Cerčno.
2. *Originalna vaza*: Terézija Lajovic, gostilničarka, Panoviče p. Sava.
3. Janez Trdina: *Bahovi huzarji v Iliriji* (knjiga): Ivan Korošec, posest. in gostilničar, Koprivnik 3, p. Boh. Bistrica.
4. *Četorski zaliv* (slika): Marija Lah, posestnica, Jesenice na Go-rnjskem št. 25.
5. *Toiletna skrinjica*: Mici Omerzu, hči čevljarja v Krškem.
6. Rado Murnik: *Bucek v strahu* (knjiga): Josip Suhadolnik, želez. uradnik, Vuzenica.
7. *Posodice za kavo*: Marija Gornik, vrtnarica na ramostanskem vrtu na Korani, p. Karlovac.
8. *Posodice za kavo*: Jera Cvajnar, tovar. delavka Verje, p. Medvode.

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: F. Vydra v Pragi VIII.

Tisk firme Binko in Zika v Pragi II., Vodičkova 22.

Kaj je kava, kaj je cikorija in kaj je „Vydrovka“?

Izzvati polemiko — pardon! Star pregovor pravi: Kolikor glav toliko misli. V tem se pač zlagajo vsi spoštovani in cenjeni „Vydrovci“, da je žitna kava „Vydrovka“ dobro preskušan in priznan izdelek. Kar se tega tiče, ne moramo se toraj bati nobenega protivnega mnenja, kajti kdor je proti nam, ta ni naš odjemalec. O prvih dveh stvareh pa je sodba vseobče različna in nekatere izjave razsodnih ljudij o tem predmetu so vredne, da si jih zapomnimo tudi mi-

„Epoha“ prinaša v 10. zvezku članek iz peresa prof. Fr. Michla. Piše pa ta gospod tako: „Kava. Ta rastlina je pač že mnogokrat in dobro popisana. Povsod stoji, da je kava strupen plod.“

Ljudstvo, spoznavši to škodljivo lastnost kave, skuša omejiti upliv kofeina s tem, da je dolema ali pa popolnoma nadomestuji z izdelki podobnimi po svojem okusu kavi. Da bi potrebovalo sugestije, da pije pravo kavo iz Arabije, kakor se trdi v članku, to nikakor ne odgavarja vsakdanji skušenosti.

V članku čitamo: „Ko vidimo, da se rabi že v lastni domovini kave mnogo njenih nadomestil, nas bo tem manj čudilo, da se prodaja v Evropi na stotine kavinih surogatov pod najvabljujejšimi imeni; kdor ali pije ta nadomestila, mora imeti zelo bujno fantazijo, ako meni, da pije kavo.“

Na torej. Tudi v domovini kave so že prepričani, da je boljša cikorija, kakor toliko slavljene produkt njihovih bogatih plantaž. In zakaj tudi ne? Kavo prodajo nam a svoje zdravje čuvajo. Kakor kadar pivovarnik pije namesto svojega piva vodo in oni, ki kuha žganje šumeče bonbone.

Gospod profesor je iz principa nasprotnik vsakega kavinega nadomestila. Seveda ima o tem vsak posameznik svoje mnenje. Da zdravniki ne soglašajo ž njim je gotovo; tu majhen dokaz:

Gospod MUDr. K. Buliř piše v „Narodnemu Obzoru“ v številki od 13. februarja l. l.: . . . Od nepotrebnih nasladil, nevarne so srcu posebno dve — alkohol in kava. Od kapljice do kapljice stavlja te dve pijači vedno večje in večje zahteve na srce; osodni vpliv obeh podporuje se medsebojno dokler končno neopaženo ne nastopi prava srčna napaka in srce je — premagano.

In dalje: Drugače upliva na srce in na celi krvni obtok kava. Kofein, glavna delujoča sestava zrnove kave, sili

srčno mišičevje k močnejšemu stezanju: srce dela energičnejše; s tem tudi si lahko razjatznimo čustvo ugodnosti, katero nam nudi po dobrem obedu šalica črne kave. Čustvo slabosti in utrujenosti izginjuje, duh je živejši, bistrejši, volja jasna, — neugodnosti dnevnih skrbi in mute postanejo laglje.

Ali nova zvišena propukčija srčne sile je prisiljena, umetna in ne traja dolgo, k novemu sledečemu energičnejšemu delovanju potrebuje, srce zopet istega biča. Ako se ali rabi taka neprirodna sredstva vsaki dan, omedli srčno mišičevje in odpor proti škodljivim učinkom slabi. Srce omaguje in propada!

Se osodnejše stanje nastopi, ako delujeta oba strupa (alkohol in kava) skupaj. Pod uplivom alkohola se srce razširja a njegove stene se (v začetku) tanjšajo; kofein v kavi sili v teh neugodnih okolnostih srce k skrajnemu napenjanju sil. Lahko je toraj razumljivo mnogoštevilno nastopanje srčnih boleznih in srčnih mrtvoudov v tako imenovanih boljših premožnejših krogih.

Kje je treba iskati odpomoči? Steklenica vode na mizo bogatina in siromaka! In tudi kava naj se pije samo izjemoma, v posebnih slučajih! Dobro nadomestilo imamo v žitni kavi! A predvsem: nobenega alkohola, nobene kave otrokom!

A „Národní Listy“ pišejo v svoji nedelni prilogi dne 14. februarja t. l. tako:

„Gradnovani zdravniki so to, ki posvečajo pozornost užitninam, ki n. pr. med drugim na temelju poskusov upozorujejo, da cikorija ni snov ravnodušna ljudskemu zdravju ako se uživa vsak dan. A kaj dela časopis „Prirodní zdravnik“? Smatra. — brez poskusov, brez zkušénosti — cikorijo za zdravo hrano, da celo priporoča jo za nadomestilo kave zrnate; izbija klin s klinom četudi imamo zajamčeno neškodljiva nadomestila domačega povoda (Vydrova žitna kava), priporoča izdelke naših največjih nasprotnikov izdelane iz cikorije, ki ne le, da ne obseza hranjivih snovi ampak je celo sumljiva, da zdravju škoduje.“

Tako, A kaj naj mi pridodamo? Ničesar. Nikjer in nikdar nismo rekli, da je „Vydrovka“ prava kava. Kdorkoli jo pije to ve ali ve tudi, da si z njenim uživanjem ne škoduje, da se ne zastruplja. A otroci! Tam, kjer je mati pametna, tam ne budo dobili druge kave, kakor Vydrovo žitno. Kaj je cikorija, čitajte gori. A to je vse!

≡ OZNAJILA. ≡

V času preselitve nam blagovolite takoj naznaniti novi naslov, da zamoremo popraviti v zapisnikih. Drugače se tudi zgodi, da imamo katerega naročnika nekoliko let dvakrat vpisanega v knjigah, t. j. pod obema naslovoma, dokler slučajno ne dobimo pojasnila.

Blagovolite si zaznamiti, lahko v našem koledarju, da izhaja „Domači Prijatelj“ vselej na prvi dan v mesecu. Večkrat tudi dva dni naprej, kakor en dan pozneje. Kdor ga toraj ne sprejme, naj reklamira. To je, vzemi papir ter napiši: „Domači Prijatelj še ni prišel“ kovertu pa ne zalepi. Ali pa vzemi kos kartona, lahko tudi risalni papir, ali kaj podobnega, izreži velikost dopisnice, ter napiši ravno isto. Brez znamke, le na naslovni strani pristavi: „Reklamacija časopisa.“ Ako bi se pa to ponavljajo, poprosimo za uradno preiskavo, kje je pomota. Nobeden od gg naročnikov ne bode imel stem nikake neprijetnosti.

Zopet „s prošnjo“. Velecenjene in mile odjemalke, katere ste z ozirom na zadnje naše oznanilo o juhnih konzervah v novi upravi, naročile a ne prejele: blagohotno oprostite. Streljali smo zajca – brez šreteljev. Stroj za izdelovanje konzerv nam je prišel pozneje, dasi smo se na tovarno zanesli. Blagovolite opaziti, da se ne more zamotati z rokami. To ne bi nihče plačal in tudi ne bi bilo tako čisto. Tako pa to gre, kakor da bi streljal. Poslali smo Vam za sedaj stare zavitke. Kadar porabite, bodete imeli, kar je bilo obljubljeno, male litanije pa že prenesemo.

Pripravno ≡ ≡≡≡ steklenico

za Vydrovo žitno kavo priporočamo vsem svojim gg. odjemalcem. Ima zabrušen zamašek, tako da se v nji kava v doglednem času sploh ne izdiši. A gre vanjo skoro cela poštna pošiljatev, ker drži 8 litrov.

To steklenico dajemo za tovarniško ceno: **2 K 20 v.**, zabojček 48 v, poštnino pa tu plačamo in si jo zaračunamo.

Polne steklenice ni mogoče pošiljati, ker bi se razbila.

Za 6 dinarjev

je sedaj eden krožnik naših juh. Ne kričimo: Za šest, za šest, kakor na semenju naši izdelki so konkurirali in zmagali v naklonjenosti naših gg odjemalcev le s svojo kakovostjo. Mile gospodinje, naše juhne konzerve so dobre in praktične.

Takorekoč v trenutku pripravite, kadar potrebno, jeden krožnik dobre juhe, grahove,

gobove, lečne rezančne ali riževe. So popolnoma gotove, Pri-soli se pa po potrebi.

Eden karton, obsegajoč 25 kosov juh, računimo 1 K 50 vin. Dovolite si priložiti k svoji pošiljatvi (seveda ne k kavi, ker ta sama tehta 5 kg.).

== NOVOST. ==

STEKLENICE ZA VYDROVO OTROŠKO MOKO.

Za večkratno potrebo, priredili smo za našo otroško moko steklenice. Kupite si jo enkrat za vselej, z daljšo množino jo pa le dopolnjujete. Je lepe oblike, iz čistega belega stekla za 80 vin. Napolnjena 3 K 20 vin. Z ozirom na steklenico pre naredimo pozneje tudi zamotane, za celi $\frac{1}{2}$ kg. Vydrove otroške moke.

Mnogo mamic naroči 3 kg. moke naenkrat, ker taka pošiljatev gre poštnine prosto. Komur ljubo, blagovoli si to steklenico naročiti. Na konec ostane gospodinja vedno praktična bodisi za kavo, sadje in t. d.

VSEBINA: ZORENSKI: Smrt cerkovnika Florijana. — FRANJO NEUBAUER: Pesmi siromaka. — ŽOFKA KVEDER-JELOVŠEK: Naše domače živali. — MINKA POGAČNIK: Cimbal poje. — POROČA S. CELESTINA: Te-koči zrak. — F. TROŠT: Uboga Franica. — VIT FEOD. JELENC: Par strani iz starega dnevnika. — DRAGICA PERTOT-KOMAR: Čipke. — ZORENSKI: Pesem uklenjenega. — STANKO SVETINA: Zadnje ure matijca zavržena. — Smešnice. — Uganke.

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: F. Vydra v Pragi VIII.

Tisk firme Binko in Zika v Pragi II., Vodičkova 22.

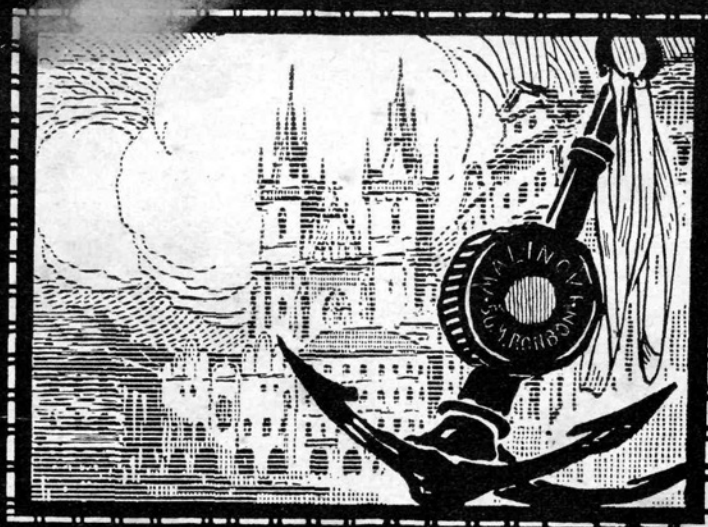
Mesečnik za odjemalce

Vydrove tovarne hranil, v Pragi VIII.

Letnik VI.

Predplačati se ne more.

1. junija 1909.

ŠUMEČÍ - BONBONI S „SIDROM“

Tinska cerkev in šumeči bonboni! Kakšen razloček. Tinska cerkev ima za češko historijo isto vrednost mravno, kakor Vydrovi šumeči bonboni za sedajni čas - praktično. So dobri, zdravi in kaj Vam še ne povem: boljši nego vino in najboljše pivo. Skatlja s 50 kosí 2K.

Vydov malinovi grog

ne alkohola prosta, toda preizborna pijača iz svežih gozdnih malin. Podaj ga gostu, jako bo presenečen. Steklenica 2 K.

Vydova tovarna hranil, Praga VIII.

Ali je delikatna ta Vydova gorčica!

Izvrsten priboljšek k mesu in klobasam. In to bodisi francoska, fino zmlata, ali pa kremžka zrnata.

Steklenica $\frac{1}{4}$ kg. 1K.

Vydova tovarna hranil, Praga-VIII.

Vydov „Buhtin“

je dišava za pecivo. Prihrani gospodnji trud in skrb. V njem je vse, kar je potrebno za dobre buhteljne. Je jako izdaten. Steklenica $\frac{1}{4}$ kg. 1 K

Vydova tovarna hranil, Praga VIII.

Deset zapovedi o Vydrovi žitni kavi.

I. Vydrova žitna kava je dar Božji; je redilna, zdrava in nadomesti zrnato kavo, za drag denar sem dovažano.

II. Iznebi se *predsodka*, da iz žita ne more biti kava; iz njega je kruh, zakaj bi ne poskusili?

III. Vzemij $\frac{3}{4}$ Vydrove in $\frac{1}{4}$ zrnate kave, ter jo po navodilu pripravi. Zrnato kupuj samo najboljše vrste.

IV. Otrokom dajaj samo Vydrovo kavo. Radi jo pijo in ugaja jim.

V. Vydrovo žitno kavo *pokuhaj* in netrpi, da bi se priprava iste le zanikerno vršila.

VI. S cikorijo oprezno ravnaj, ker ona da barvo, *kazi pa okus kavi*.

VII. Z rabljenjem Vydrove žitne kave si *prihraniš*, ter to gotovo na drug način dobro porabiš.

VIII. Nepozabi *priporočati* Vydrove žitne kave. Privošči tudi drugim tako dober zajuterk, kot samemu sebi.

IX. Cena je nizka: 5 kg. za 4 K 50 v, poštne prosto. „Domači Prijatelj“ mesečno zastoj.

X. Naslov si dobro zapomni in se ne pusti z drugim motiti: *Vydova tovarna hranil, Praga VIII.*

Desetero resnic o Vydrovi otroški moki.

I. Vydrova otroška moka je imenitna hrana za otroke prihranjivane.

II. Ona je *zdravilo* otrokom, ki trpe na želodčnih in črevnih katarih in *nadomestilo* materinega mleka, v slučajih da ga imajo matere premalo ali sploh ne.

III. Vydrova otroška moka ni *nepotreben luksus*, ampak vsakdanja potreba za otroke od 4–12 mesecev.

IV. Nikar se ne *obolavljaj* prihranjivati otroka z Vydrovo otroško moko dokler je zdrav. Z drugimi jedili povzročiš lahko svojemu otroku bolezen.

V. Vydrova otroška moka se *častno meri* z vsemi drugimi konkurenčnimi proizvodi. S svojo kakovostjo nadkriljuje tudi najznamenitejše od njih.

VI. *Zaupaj* Vydrovi otroški moki popolnoma, uspeh te ne bo prevaril ampak *presenetil!*

VII. Vydrovo otroško moko *skrbno pripravljaj*, pazi na čistoto in nikar ne dajaj otroku *skisanih ostankov*.

VIII. *Priporočaj* Vydrovo otroško moko, ko se prepričaš o njenih izvrstnih lastnostih!

IX. *Cena* je za več kakor za polovico nižja od cen drugih otroških mok. Zavitek 100 gr. stoji 24 vin.

X. Kupuje se v gotovih za prodajo pooblaščenih prodajalnih, v kraje pa, kjer se Vydrova otroška moka pri trgovcih ne prodaja, pošilja se po naročilu naravnost iz tovarne.

Vydova tovarna hranil v Pragi VIII.

Vydove juhne konzerve

škatlja za 25 porcij juhe 1 K 50 vin. Gotove do solenja. Lonček vode, 5 minut kuhati, in imaš mila gospodinja, dobro juho. Gotovo nas pohvališ.

Vydova tovarna hranil, Praga VIII.

„AMBO“ ali „S SIDROM“

šumenci, izvrstni osvežujoči napoj.

Škatlja s 50 kosi 1 K.

Vydova tovarna hranil, Praga VIII.

Vydov juhni prídadek

daje gotovi juhi in omakam pikantni okus. Slabo juho resnično tudi izboljša.

Steklenica $\frac{1}{2}$ kg. 3 K.

Vydova tovarna hranil, Praga-VIII.

Pardon!

*Hotel sem le uljudno vprašati:
Ne primanjkuje morebiti, draga
gospodinja, v Tvoji shrambi ≡
„Vydrovke“? Preglej in naroči!*

□ □ VYDROVA □ □ OTROŠKA MOKA

Tako, tako mile mamice, množijo se ti mali Vydrovci. Kaj smo jih zopet ta mesec vpisali! Vedo, zakaj hočejo tudi v našo matriko. Izborna je ta Vydrova otroška moka. Idealna hrana! Malim prospeva, ter prepreči želodčne in črevesne bolezni, katere se tako pogubno vrstijo med dojenčki.

Je to grozno število o mrenju otrok. Cela četrtnina jih umre največ vsled imenovanih bolezni, predno dosežejo eno leto. In zakaj? Ker so hranjeni z neprimerno hrano. Ubijete svojega otroka sicer nevedoma, toda mnogokrat z malim prestopkom v dieti, za njega tako natančni. Mnogokrat tudi s kravjim mlekom, za otroški vek nezadostno redkim, zakrivite katar, drisko, nakar pa je tudi hitra zdravniška pomoč večkrat brezvpešna.

Zakaj ne dajate svojemu otroku Vydrovo otroško moko? Ne zaupate nam, ali pa tako optimistično gledate na usodo svojega otroka. Opreznosti ni nikoli preveč. Zaupajte izkušnim, kateri nam tako uljudno poročajo nasledke prihranjanja z Vydrovo otroško moko. Vprašajte jih sami, imate tu popolne naslove: To je vendar najboljšo priporočilo:

Oroslav Jelenec, želez. poduradnik Trst: Naš Bogomir zelo pogrēša Vašo otroško moko, ker je že vso porabil. Pošljite mi toraj takoj zopet 1 kg.

Josip Pavšič, hišnik, Ljubljana, Mestni trg 17.: Prosim pošljite mi še 2 kg Vaše otroške moke, ker našemu malemu jako ugaja. Priporočam jo vsakomur, ker je resnično izborna hrana.

Josip Cian, želez. uradnik, Gorica, Via Codelli, 14.: Prosim, da mi pošljete, kakor hitro mogoče 1 kg Vaše dobro znane otroške moke.

Marija Aldorfova, soproga rudarja Male Kunčice na Moravskem: Vaša otroška moka naši ljubljeni Nežici izvrstno tekne. Bolehala je na želodčni katar, po uživanju iste je pa zopet popolnoma zdrava.

Vojteh Šašek, želez. vslužb, Letna-Lozby: Vaša otroška moka je znamenita.

Alojz Kolba, posestnik Biltovanki, p. Želetava na Moravskem: Začeli smo prihranjevati z Vašo otroško moko, in postrečilo se nam je, zato prosimo, da nam takoj pošljete 1 kg iste.

Josip Foch, c. kr. nadpaznik, Dečín: Vaša otroška moka se je izvrstno izkazala.

Marija Lajović, zasebnica, Ponoviče pri Litiji: Pošljite mi zopet 1 kg. Vaše otroške moke, ker našemu malemu Jožeku izvrstno tekne.

Jos. Sruta, hlapec v pivovarni, Vel. Ujezd, p. Ploškovice: Vaša otroška moka se je izvrstno izkazala, pošljite mi je zopet 2 kg.

Henrik Slaviček, učitelj, Sudčejov na Češkem: Poravnam račun za poslano otroško moko, ter prosim za zopetno pošiljatev 3 kg. Vaše neprekosljive otroške moke. Prosim za takojšno izvršitev.

Katarina Dudčíkova, sopr. strojevodje, Č. Budějovice: Blagovolite mi zopet poslati 1 kg. Vaše otroške moke, kajti moji vnukinji imenitno diši.

Fran Pastňák, pisarniški pomočnik, P. Ostrava: Dovoljujem si pripomniti, da bodem Vašo otroško moko povsod priporočal, kajti moj 9 tednov stari sinček je bolehal na črevesni katar ter je bil že tako slab da smo sploh mislili, da umre. Začeli pa smo ga zdraviti z Vašo otroško moko, in sin je sedaj zdrav ter se redi, koji nasledek pripisujemo Vaši moki. Ker mi je pa že primanjkuje, in ker otrok brez nje sploh ne prebije, prosim, da mi z obratno pošto pošljete 1 steklenico iste za 3 K 20 vin.

Marija Turkova, sopr. mlinarja, Zahodov, p. Novi Bydžov: Vaša otroška moka je znamenita, naši Boženki jako diši vsled česar prosimo, da nam zopet pošljete 1.

Marija Kučerova, učiteljica na Hlubine, p. Vitkovice na Moravskem: Blagovolite mi z obratno pošto poslati 6 kg. Vaše otroške moke. Pri našem malemu dela gotove čudeže, kar lahko dokazem stem, da se Vam pridobila že dva naročnika. Prosim za hitro odpošiljatev.

In k dodatku! Vydrova otroška moka je po ceni. Jamčimo za kakovost enako, ali pa še boljše od najbolj razglašanih mok. To izkazuje kemična analiza, priložena vsakemu zavitku. Stavimo se z vsakim za čast in denar, da naša trditev odgovarja resničnosti. Pri Vydrovi otroški moki se ni računilo na dobiček pri drobni prodaji. Za to mora postati živež, nikoli zdravilo za bolne otroke. Je in ostane najboljša hrana tudi zdravim otrokom. Namesto vseh kaš.